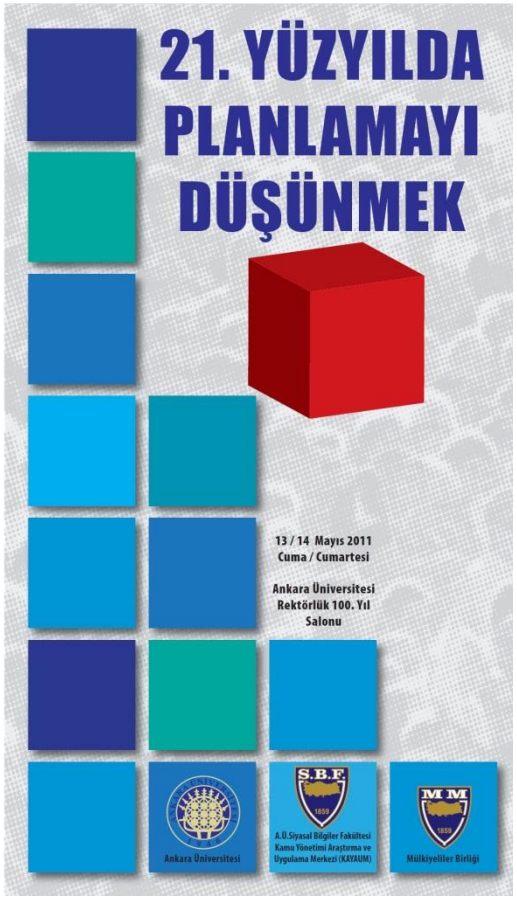

Sanayileşme Nasıl Olmaz?

ya da

Türkiye Sanayi Strateji Belgesi (2011–2014)

(AB Üyeliğine Doğru)

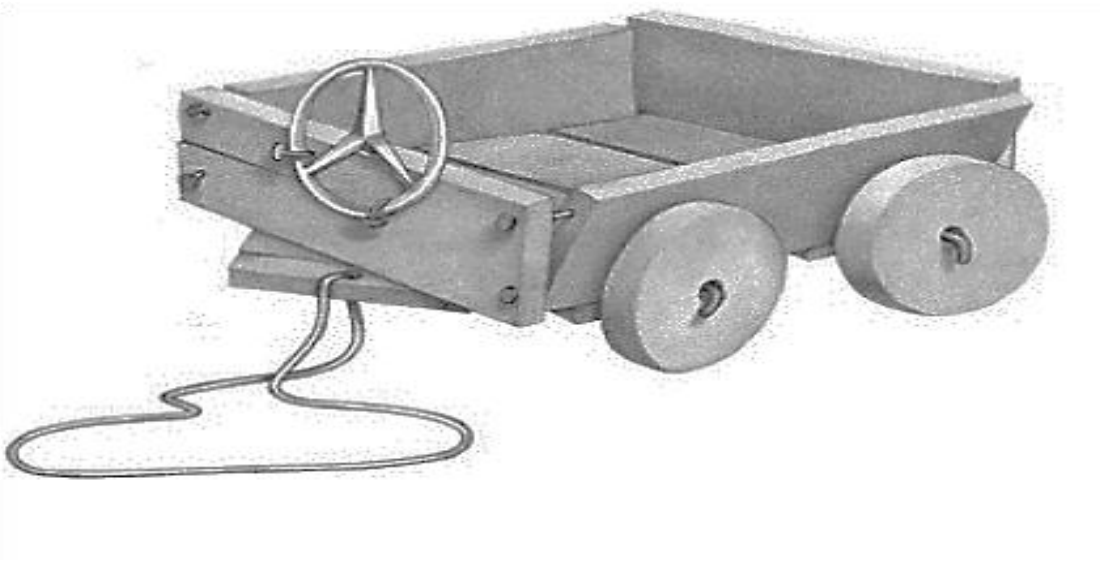

Dr. Serdar Şahinkaya
Siyasal Bilgiler Fakültesi

14 Mayıs 2011

Ankara

Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi **toplam 216 sayfa, 21 tablo ve 50 şekilden oluşuyor. Eylem Planı ve Rekabet Gücü Analizleri kısımları hariç 325 paragrafa yer verilen belgede altı sayfalık bir yönetici özeti** de mevcut.

Çalışmanın kaynakçası incelendiğinde **98 adet yayı**nın sıralandığı *(sıralamada çok sayıda yanlış olduğu da belirtilmeli)* görülmektedir. Uluslararası literatüre girmiş onca *'telif'* sanayileşme ve bağlamındaki konularda eser (*yabancı dilde ya da Türkçede*) olmasına rağmen hiç birisine yer verilmemesi yeterince dikkat çekici.
Kaynakçada yer alan yayınların kurumsal dağılımına bakıldığında bahse konu strateji belgesinin genel içeriği hakkında temel bir fikir edinmek mümkündür değerlendirmesi abartılı bulunmamalıdır.

Kurumlar	Adet	Tür
Devlet Planlama Teşkilatı	15	Yayın/ rapor/ istatistik
AB Komisyonu Raporları	11	Yayın /rapor
Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	8	Sektör raporları
Dünya Bankası	7	Yayın /rapor
TÜSİAD	4	Yayın /rapor
OECD	3	Yayın /rapor
TEPAV	2	Yayın /rapor
TEPAV + Dünya Bankası	1	Yayın /rapor
TEPAV + DPT	1	Yayın /rapor

Kaynakçada;

- Özel sektör meslek kuruluşlarından bir tek Otomotiv Sanayi Derneği'nin sektör faaliyet raporuna yer verilmiş olmasına rağmen diğer özel sektör meslek kuruluşlarının araştırma, rapor ve yayınları,
- Özellikle İstanbul Sanayi Odası'nın sanayi ve imalat sanayi ve alt sektörlerine ait onca kongre bildirileri, araştırma, kitap, istatistikleri,
- TMMOB'un özellikle de Makine Mühendisleri Odasının 1970'lerden itibaren iki yılda bir düzenli olarak topladığı Sanayi Kongreleri Bildiriler Kitapları, araştırma, kitap, sektör raporları,
- Başbakanlığın ilgili kuruluşu olan Türkiye Kalkınma Bankası'nın kapsamlı İmalat Sanayiinde Sektörel Gelişmeler raporlarına ve ayrıntılı Sektörel Rekabet Gücü Analizlerine,
- Çevre ve Enerji ile ilgili tek bir meslek örgütü yayınına,
- TÜSİAD var ama niye USİAD, MÜSİAD gibi örgütlerin herhangi bir yayınına,
- Emek Cephesine ait hiçbir sendika, iş kolu meslek örgütlerinin

tek bir yayının olmaması da büyük bir eksiklik olarak saptanmalıdır.

STRATEJİ BELGESİNDE

KİMLER VAR KİMLER YOK?

Kaynakçada dikkat çekilen eksiklerin nedeni belki de Belgenin 15. Sayfasına göz atınca daha iyi anlaşılabilir:

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı koordinasyonunda DPT, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlıkları, AB Genel Sekreterliği, Maliye Bakanlığı Gelir idaresi Başkanlığı, Milli Eğitim, Enerji, Çevre ve Orman, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Ulaştırma Bakanlıkları; Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı, Tubitak, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Kosgeb, TPE, TSE, TOBB, TESK, TÜSİAD, Türk Akreditasyon Kurumu, İKV, TEPAV, İstanbul, Gaziantep ve Kocaeli Sanayi Odaları

süreç içerisinde VAR olanlar.

Gelelim OLMAYANLARA:

En öncelikle, eksik de olsa işveren / sermaye kesimi temsil edilmiş olmasına rağmen **emek cephesine ait hiçbir sendika ve demokratik kitle örgütü** *(özelikle Petrol-İş, Genel-İş, Hava-İş)* **YOK.**

- Kaldı ki, *224 sayfalık belgede **işçi** kelimesi sadece bir defa, o da 132. sayfada **'işveren-işçi ilişkileri'** şeklinde yer almaktadır.*
- **USİAD, MÜSİAD, sonu GİAD ve SİAD ile biten hiçbir sanayici grubu YOK**
- **Sanayi esasen bir mühendislik meselesi ise, TMMOB ve alt çatısındaki Mühendislik / Mimarlık / Şehir Plancıları Odaları YOK.**
- **Sanayi / Sektör Meslek Örgütleri YOK.**
- **Savunma Sanayi YOK; Örneğin Savunma Sanayi Müsteşarlığı, Aselsan, Roketsan, Havaelsan, FNSS, TAİ vb. YOK.**
- **Türk Bankacılık Sistemindeki kamu bankalarından özellikle proje finansmanında tek banka olan Türkiye Kalkınma Bankası, Kobi finansmanında sanayi ve hizmetler iş kolundaki firmalara destek veren Halkbank, tarımsal sanayi alanındaki kredileriyle Ziraat Bankası YOK.**
- **Özel Sermayeli Türkiye Sınaî Kalkınma Bankası, YOK.**

OYNAMAYI BİLMEYEN GELİN , YERİM DAR DİYOR!...

"Paragraf 284. *Önümüzdeki dönemde Türkiye'de sektörel politikaların geliştirilmesi* ***sürecinin temel taşlarından biri sanayi faaliyetlerine yönelik güncel ve sağlıklı verilerin toplanması ve bunlara dayalı rekabet gücü analizlerinin gerçekleştirilmesi olacaktır.*** *Sanayi ve Ticaret Bakanlığı koordinasyonunda, Türkiye'de veri konusundaki eksiklikleri gidermek amacıyla, mal ve hizmet üretim faaliyetlerindeki verilerin bütünsel, sistematik ve birbiriyle uyumlu bir biçimde toplanması, güncellenmesi ve sunulması yoluyla hem kamudaki hem de piyasadaki yatırımcıların ve diğer kullanıcıların daha doğru karar vermelerine imkân tanıyan "**Girişimci Bilgi Sistemi**" kurulmuş olup, sistemin çıktılarından faydalanılmaya başlanmıştır.*

Söz konusu sistemin kurumsallaşması için yasal ve teknik altyapı çalışmaları devam etmekte olup, sistemin ***2012 yılı sonuna kadar tam işler hale getirilmesi hedeflenmektedir. (gitti stratejinin iki yılı daha baştan)***

Ayrıca, Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından yürütülmekte olan "Türkiye Ulusal Kümelenme Politikasının Geliştirilmesi Projesi", Türkiye'deki kümelenmelerin coğrafi dağılımı ve rekabetçiliğine yönelik önemli bir veri kaynağının oluşmasını sağlayacak ve kümelenmeleri güçlendirmeye yönelik sektörel yaklaşımların benimsenmesi sürecini destekleyecektir."

VİZYON, GENEL AMAÇ VE STRATEJİK HEDEFLER

Sanayi Strateji Belgesi'nin ***vizyonu***: "***orta ve yüksek teknolojili ürünlerde Avrasya'nın üretim üssü olmak***" olarak belirlenmiş.
Önce bir AVRASYA neresi birlikte bakalım mı?

Avrasya= Avrupa + Asya

Avrupa: 50 ülke, 640 milyon nüfus
Asya: 49 ülke, 3,5 milyar nüfus

Avrasya: yaklaşık 100 ülke, 4,250 milyon nüfus

Peki, ***Avrasya'nın hem de orta ve yüksek teknolojili ürünlerinde üretim üssü olunacak*** ise bu *sadece AB direktiflerine bağlı bir "tahayyülle"* nasıl gerçekleşecek? Bu coğrafyada ilk elde akla **gelen Japonya, Güney Kore, Çin, Hindistan, Almanya, Fransa, İtalya gibi ülkeler ve bu ülkelerce yaratılan markalar var iken üretim üssü ne anlama geliyor?**

Bu üretim üssü, meselesi yoksa bir ya da birden fazla Çok Uluslu Şirketin (ÇUŞ), çeşitli saiklerle *(düşük ücret, liberal yasalar vb teşvikler, çevre konusunda hassasiyet düşüklüğü nedeniyle)* ülkemize yatırımlarını taşıması anlamına mı geliyor?

Özellikle otomotiv sanayindeki markalar hakkında çokca söylenti var.

Ana Sayfa | Haber | Yaşam | İlanlar | İnteraktif | Arşiv

Hürriyet EKONOMİ

16 Ocak 2011 Git << önceki gün sonraki gün >>

Hürriyet Anasayfa > Tüm Ekonomi Haberleri

Haber Ara... ARA

ARŞİVE EKLE YAZDIR

Otomotivde Avrupa'yı Türkiye besleyecek özel teşvikler verilirse kimse gocunmasın

Emre ÖZPEYNİRCİ 16 Ocak 2011

Anadolu Holding Başkanı Tuncay Özilhan, Türkiye'nin otomotivde Çin'le birlikte geleceğin ülkesi olacağını belirterek, "Avrupa artık otomotivde rekabet şansını kaybetti. Türkiye ilave teşviklerle yeni üretimleri çekebilir. Ama bu özel teşviklerden geçmişteki gibi kimse gocunmamalı" dedi.

TEMELLERİ 60 yıl önce otomotivle atılmasına rağmen, bugün amiral gemisi Efes Pilsen ve Coca-Cola İçecek'in oluşturduğu içecek grubuyla hızla büyüyen Anadolu Holding, otomotivdeki gücünü yeniden artırmak için çözümü Çin'de arıyor. 5 milyar dolar cirolu Anadolu Grubu'nun Honda ile sona eren otomobil üretim macerası, Isuzu ile üretim, Kia, Lada ve Geely ile de distribütörlük bazında devam ediyor. Ayrıca Amerikan Cooper Tires lastiklerinin temsilciliğini de yürüten grup, bir de filo kiralama pazarında rekabet ediyor. Anadolu Holding Yönetim Kurulu Başkanı Tuncay Özilhan, "Biz Japon olduk, Koreli olduk. Şimdi Çinli oluyoruz. Dönem onların dönemi. Otomotivde onlarla büyüyeceğiz" yorumunu

Bu vizyon çerçevesinde oluşturulan strateji belgesinde öne çıkan **sürükleyici sektörler** *(ki sayfa:17, 1 nolu dipnota göre* ***AB ile sürdürülen İşletmeler ve Sanayi Politikaları Faslına ilişkin Müzakere Pozisyon Belgesi ile belirlenmiş****)* **Otomotiv, Makine, Elektronik, Beyaz Eşya, Tekstil-Hazır Giyim, Gıda** ve **Demir-Çelik** olarak saptanmış bulunmaktadır. Bu sektörler, bir önceki paragraf ile birlikte değerlendirildiğinde, ***hedeflenen*** durum bir miktar daha netleşmektedir.

ÜS, bugüne kadar pek alışılmadık bir ifadedir Üs yerine daha çok *'üretim merkezi'* kullanılırdı. Üs'ün yarattığı çağrışım iktisadi olmaktan oldukça uzak bulunmaktadır.

Ve Nazım'ın şiirlerinde kullandığı dizeleri hatırlatmaktır bir bakıma: *Vatan, Amerikan üsleriyse…*

VİZYON, GENEL AMAÇ VE STRATEJİK HEDEFLER-II

Strateji Belgesi'nin temel omurgasında tek ve nihai hedef, AB'dir. Böyle bir tek hedefli strateji, AB ile ilgili günümüz gelişmeleri birlikte düşünüldüğünde inandırıcı olmaktan oldukça uzaktır.

Kaldı ki, strateji belgesinde AB ve Gümrük Birliği bağlamında bir miktar ***mahçup*** bir eda ile de olsa nasıl bir açmaz ile karşı karşıya olduğumuzu ifade eden paragrafları da bulmak mümkün:

Aslında 7 paragraf ama en kritiği, paragraf 126

Paragraf 28. *"Türkiye, 1999'da almış olduğu AB'ye aday ülke statüsünden daha önce, 1996'dan itibaren Gümrük Birliği'nin içinde olması nedeniyle, diğer yeni üye ve aday ülkelerden* ***farklı*** *bir konumda bulunmaktadır. Özellikle sanayi alanında Türkiye, AB'nin önemli bir parçası haline gelme sürecindedir".*

Paragraf 51. *"Ticari anlamda yaşanan entegrasyona ek olarak, Türkiye, Avrupa kaynaklı doğrudan yabancı yatırımlar kanalıyla da AB'ye hızla entegre olmaktadır. Türkiye'ye 2003-2007 yılları arasında gelen toplam 47,3 milyar dolarlık doğrudan yabancı yatırımın yüzde 72'si AB ülkelerinden gelmiştir. Bu yatırımlar, Türk şirketlerinin AB'deki değer zincirlerine entegrasyonu için önemli fırsatları beraberinde getirmektedir.* ***Bu eğilim, Türkiye'nin giderek AB'nin sanayi ve hizmetler alanının doğal bir parçası haline geldiğine de işaret etmektedir****"*

Paragraf 120. *"(..) Bu çerçevede, 1980'lerden bugüne ihracata dönük büyüme stratejisi çerçevesinde dış ticarette liberal politikaları benimseyen Türkiye ekonomisi, Gümrük Birliği ile dünya ekonomisi ve ticaretinde önemli bir bloğa ticari entegrasyonunu gerçekleştirmiş ve bu suretle kendi iç pazarını uluslararası normlarla uyumlaştırmıştır.* ***Gümrük Birliği'nin yürürlüğe girmesiyle, AB'den ithalatta sanayi ürünlerinde gümrük vergileri sıfırlanarak miktar kısıtlamaları kaldırılmış ve üçüncü ülkelerden ithalatta AB'nin OGT hadlerine uyum sağlanmıştır. Bu kapsamda, Türkiye bir taraftan AB pazarına diğer üçüncü ülkelere nazaran daha avantajlı giriş imkânı sağlarken, diğer taraftan iç pazarını AB ve diğer üçüncü ülkelerin rekabetine açmıştır****".*

Paragraf 124. *Bununla birlikte,* ***Gümrük Birliği kararının ilgili maddesi uyarınca üstlenilmiş bulunan AB'nin tercihli rejimleri kapsamında STA imzalanamayan ülkeler bağlamında sorunlar yaşanmaktadır****. AB'nin tercihli ticaret anlaşmaları imzaladığı/yürürlüğe koyduğu veya müzakerelerini sürdürdüğü diğer ülkeler ile müzakere başlatmak yönünde yapılan girişimlerimiz,* ***ilgili ülkelerin AB'ye tercihli rejim altında ihraç ettikleri ürünlerin Türkiye-AB Gümrük Birliği uyarınca serbest dolaşımdan faydalanarak ülkemiz pazarına gümrük vergisi ödenmeksizin girmesi imkânının bulunması sebebiyle sonuçsuz kalabilmektedir****".*

Paragraf 125. *"Diğer yandan, 1/95 sayılı Gümrük Birliği'nden kaynaklanan kimi yükümlüklerin yerine getirilememiş olması, kararın bazı hükümlerinin ve mekanizmalarının işletilemiyor olması,* ***Gümrük Birliği'ne rağmen ticari korunma önlemlerinin uygulamasının sürdürülmesi, AB'nin tercihli rejimlerinin üstlenilmesinde yaşanan problemler, özellikle AB'nin üçüncü ülkelere yönelik olarak benimsediği STA'nın Türkiye üzerindeki muhtemel etkileri ve bu çerçevede Türkiye'nin AB'nin danışma ve karar alma mekanizmalarındaki yerinin sınırlı olması gibi hususların ileriki dönemlerde ayrıntılı bir şekilde dikkate alınarak Gümrük Birliği'nin işleyişinden kaynaklanan olumsuzlukların*** *bertaraf edilmesi önem kazanmaktadır".*

Paragraf 126. *"AB'nin üçüncü ülkelerle gerçekleştirdiği ve önümüzdeki dönemlerde gerçekleştirmeyi öngördüğü tercihli düzenlemelere, Gümrük Birliği'nin tarafı olarak ülkemizi dahil etmemesi, uygulamaya koyduğu çeşitli yeni mevzuat hazırlıklarında önceden bilgilendirme gibi mekanizmaları kullanmaması ve işbirliğine gitmemesi ülkemizin bu tür düzenlemeleri yapmasını güçleştirmekte ve ülkemiz menşeli ürünlerin AB ve üçüncü ülkelerin pazarlarındaki rekabet gücünü olumsuz yönde etkilemekte; bu durum, sanayi sektörüne de doğrudan yansımaktadır.(..)"*

Paragraf 127. *Gümrük Birliği kapsamında üstlenilmiş bulunan Ortak Ticaret Anlaşması'nın Ticari Savunma Önlemleri Sistemi'ne de uyum sağlanmış olmakla birlikte taraflar, bu önlemleri üçüncü taraflara ortak uygulamamakta, söz konusu tedbirleri ülkemiz ve AB ayrı ayrı düzenlemektedir. Bu durum, ülkemizin gerek AB pazarında ve gerekse üçüncü ülke pazarlarındaki rekabet edebilirliğine önemli bir engel oluşturmaktadır. Söz konusu sorunlara çözüm bulunmasını teminen AB nezdindeki girişimler sürdürülecektir".*

Yine bu vizyona bağlı olarak belgedeki **genel amaç** ise şu şekilde belirlenmiştir;

"***Türk sanayisinin rekabet edebilirliğini ve verimliliğinin yükseltilerek, dünya ihracatından daha fazla pay alan, ağırlıklı olarak yüksek katma değerli ve ileri teknolojik ürünlerin üretildiği, nitelikli iş gücüne sahip ve aynı zamanda çevreye ve topluma duyarlı bir sanayi yapısına dönüşümü hızlandırmak***".

Diyelim ki tutarlı bir amaç olsun yukarıdaki satırlar, ancak belgedeki sektörel rekabet *gücü* ve *katma değer* analizleri *teknik olarak* oldukça tartışmalıdır. Ve ayrı bir *teknik* değerlendirmeye kon olmalıdır.

Bir de yakışıklı bir söz gibi görünmekte olan "***topluma duyarlı bir sanayi yapısı***" anlam olarak izaha muhtaçtır

Arka planında, Dokuzuncu Kalkınma Planı, Orta Vadeli Program ve 2011 Yıllık Programının olduğu strateji belgesindeki vizyon ve genel amaç bağlamında belgede belirlenen **stratejik temel hedefler**e bir göz atalım;

a. *Orta ve yüksek teknolojili sektörlerin üretim ve ihracat içindeki payının artırılması,*

b. *Düşük teknolojili sektörlerde katma değeri yüksek ürünlere geçişin sağlanması,*

c. *Becerilerini sürekli geliştirebilen şirketlerin ekonomideki ağırlığının artırılması.*

Bahse konu planın Sanayi Politikaları Özel İhtisas Komisyon Raporunun, TEPAV tarafından / koordinasyonunda hazırlanmış olduğu unutulmamalıdır.

Strateji belgesindeki çok sayıda paragraf, bahse konu diğer plan ve programlarla birebir aynıdır.

İki eksende tedbirler manzumesi:
Yukarıda sıralanan temel hedeflere ulaşmak için iki eksende gruplandırılan tedbirler;

a.Yatay Sanayi Politikası Alanları
b.Sektörel Sanayi Politikası Alanları şeklindedir.

Strateji Belgesindeki ifadesi ile "***kamunun proaktif bir rol üstleneceği***" **Yatay Sanayi Politikası Alanları** incelendiğinde sekiz alt başlığı saptayabiliriz:

- Yatırım ve iş ortamı
- Uluslararası ticaret ve yatırım
- Beceri ve insan kaynağı
- Kobilerin finansmana erişimi
- Firmaların teknolojik gelişimi
- Altyapı sektörleri ve girdi maliyetleri
- Çevre
- Bölgesel kalkınma

Strateji Belgesinin 13. Sayfasında "***AB'nin sektörel stratejilerinin baz alındığı***" ve "***AB'ye verilen taahhütler çerçevesinde***" 4. Maddede yer verdiğim sektörlerde rekabet gücü analizlerinin oluşturulduğu belirtilmektedir. Bu sektörlerin analize tabi tutulduğu farklı bir ifade ile **Sektörel Sanayi Politikası Alanlarını**n başlıkları ise şu şekilde tasnif edilmektedir:

- Bilgi ve teknoloji
- Rekabet
- Yasal düzenlemeler
- Çevre ve Enerji
- Dış rekabet edebilirlik ve ticaret
- İstihdam ve coğrafi boyut

Uygulama, İzleme ve Koordinasyon

Gerek Yatay Sanayi Politikası Alanları gerekse de Sektörel Sanayi Politikası Alanlarındaki gelişmeler için bir uygulama, izleme ve koordinasyon mekanizmasının oluşturulacağının belirtildiği belgeye göre bu mekanizma, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Müsteşarı başkanlığında çalışacak ve altı ayda bir izleme ve değerlendirme raporu ile gelişmeleri takip edecektir.

Bir ara toparlama yapmanın yeridir:

Sanayi Strateji Belgesinde (*her hangi bir biçimde literatüre girmiş*) **ciddi ve doğru** bir hesaplamaya dayanmadan *rekabet gücü fetişleştirilmiş*, *ihracat* ta tıpkı AB gibi bir *fanatizm* haline getirilmiştir.

Ayrıca; statik bir etkinlik yerine, **kalkınma, üretkenlik, sermaye birikimi, yatırımlar, istihdam** ve **bölüşüm** başlıklı tematik çerçevelere bahse konu belgede **gözetilmemiş, yer verilmemiştir**.

Bir de, metnin bütünü, ***'yapma'***, ***'imal etme'*** heyecanından oldukça uzak, **pasif ve edilgen bir üslupla kaleme a**lınmıştır.

BÖLGESEL GELİŞME

Tümleşik bir kalkınma perspektifi olmadığından, belgede ele alınan **Bölgesel Gelişme** meselesi, çok yüzeysel ele alınmış olup, inisiyatif tamamıyla *Kalkınma Ajanslarına, AB Hibe Programlarına* ve *bölgesel özelliklere duyarlı üniversitelere* bırakılmıştır.

Bölgesel gelişme ile ilgili hiçbir bölüm / kısımda **GAP** (***Güneydoğu Anadolu Projesi***) nin adı dahi yoktur. Oysa GAP düşünülmeden, hatta temel alınmadan bölgesel gelişme bağlamında sanayileşme politikaları nasıl oluşturulabilir?

Sektör ya da projelerin, GAP ile ilgili ileri ve geri bağlantıları hesaplanmadan bir sanayi politikası / stratejisi tasarlamak ne kadar tutarlı ve sağlıklıdır?

Japonların JICA'sına 1980'lerin ikinci yarısında hazırlatılan, 1990'ların sonuna doğru da yine aynı kuruluşa revize ettirilen **GAP Master Planı** yoksa yürürlükten kaldırıldı mı?

Ayrıca ülkemiz ölçeğindeki diğer Bölgesel Kalkınma Planları olan, **ZBK** (Zonguldak Bölgesel Kalkınma Planı), **DOKAP** (Doğu Karadeniz Bölgesi Kalkınma Planı), **DAP** (Doğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı), **YBK** (Yeşil Irmak Havzası Bölgesel Kalkınma Planı) dan da tek bir bahis bulunmamaktadır.

KOBİLERİN FİNANSMANA ERİŞİMİ

Bu kısım, başlık olarak çok önemli olmasına rağmen içerik itibariyle bana göre strateji belgesinin en yetersiz ve belirsiz kısımdır.(Belgede s.82-88).

Konu, mali piyasaların ve özellikle de bankaların / bankacılık sisteminin varlık nedenlerinin reel sektörü fonlamak olduğu noktasından hareket eden / edecek olan bir perspektifle tasarlanmalı ve Tük Bankacılık Sisteminin *(Türk Bankacılık Sistemi toplam aktiflerinin yüzde 40 üzerindeki bir oranının yabancıların elinde olduğu hatırlanmalı ve belki de bu konuda farklı bir tedbir düşünme zorunluluğu ihmal edilmemelidir.)* bu bağlamda yönlendirilmesi sağlanabilirdi. Kamu otoritesinin yüzde yüze sermaye sahipliği olan **Türkiye Kalkınma Bankası** ve **Halk Bankası** ve bir anlamda *(özellikle tarımsal sanayi ve tarım sektöründe modernizasyon için)* **Ziraat Bankası** bu çerçevede asli aktörler olarak görevlendirilebilirdi. Ne yazık ki böyle bir perspektifi bırakın, bu bankalardan Halk Bankası hariç diğerlerinin adı dahi yok.

Belgede, (s.82) 2008 yılı TÜİK verilerine göre ülkemizdeki KOBİ sayısı 3.499.795 olarak belirtiliyor. Ve tüm işletmelerin yüzde 99,9'unun da KOBİ olduğunun altı çiziliyor.

Yine belgede (s.83) BDDK verilerine göre 2009 yılı sonu itibariyle Türk Bankacılık Sistemi (TBS) kredi portföyü toplamının 392 milyar 621 milyon TL olduğu ve bu portföyün yüzde 21,4'nün KOBİ kredileri olduğu yazılıyor.

Durum böyle ortaya konunca insanın *helal olsun TBS'ye kredilerinin dörtte birini sanayici KOBİ'lere kullandırmış* diyesi geliyor. Ama durum çok farklı çok. Zira bu KOBİ'lerin yüzde 95'i sanayici değil. Zaten bu tespitimizi haklı çıkaracak bir başka bulgu yine belgenin 5.2. nolu tablosunda yer alıyor. Bahse konu tablo aynen şöyledir:

Tablo 5.2: KOBİ Finansman Destek Kredileri (2005 – 2009)

YILLAR	Yararlanan İşletme Sayısı	Kullandırılan Kredi Tutarı (TL)	KOSGEB Tarafından Karşılanan Faiz (TL)
2005	3.102	413.314.799	49.079.431
2006	2.747	322.390.819	12.316.951
2007	11.642	1.360.070.000	175.000.000
2008	21.900	1.440.920.000	183.350.820
2009	69.047	2.594.526.681	146.578.385

Kaynak: KOSGEB

Tablo, KOSGEB'in sağladığı finansal destekleri anlatıyor. Yaralanan işletme sayılarındaki artış hızlarındaki gelişme bir miktar kuşku yaratıyor aslında. Tabloya göre 2009'da KOSGEB desteklerinden yararlanan işletme sayısı 69.047. Toplam KOBİ sayısının yukarıda vermiştik.

O halde, 69.047 / 3.449.795 = % 2. Farklı bir ifade ile toplam KOBİ'lerin ancak yüzde 2'si KOSGEB desteklerinden yararlanabilmiş. Dolayısıyla bu konuda daha kapsamlı kredi programları tasarlanmanın ciddi bir ihtiyaç olduğu açıktır.

EYLEM PLANI

Strateji Belgesinin 135 – 167 sayfalarında yer almaktadır. 2011 – 2014 döneminde uygulanacak *dilek ve temennilerin* ötesine geçmeyen ve ***sanayileşme için gerekli topyekun bir iradeyi*** ortaya koymayan eylem sayısı 72 adet olup aşağıdaki gibi tablolaştırılabilir:

Başlık	Eylem No	Adet
Yatırım Ortamının İyileştirilmesi	1–8	8
Uluslararası Ticaret ve Yatırımlar	9 – 15	7
Beceriler ve İnsan Kaynağı	16–26	11
KOBİ'lerin Finansmana Erişimi	27–28	**2**
Firmaların Teknolojik Gelişimi	29–48	20
Alt Yapı Sektörleri	49–58	10
Çevre	***59–62***	***4***
Sanayi Politikaları ve Bölgesel Kalkınma	63–67	5
Sektörel Sanayi Politikası Alanları	***68***	***1***
Uygulama, İzleme ve Koordinasyon	69–72	4

SONUÇ YERİNE

- Sanayi sektörünün gelişme dinamiklerine, milli gelire katkısı açısından bakılmalıdır. Belgede hakim olan toplam ihracat içinde sanayi ihracatının payının olumlu bulunması, imalat sanayi ihracatının yoğun ithalat bağımlılığı düşünüldüğünde gerçeğin alalanması anlamına gelir.

- 1980 yılında sanayi sektörünün GSYİH içerisindeki payı yüzde 19,6 idi. Bu oran 1980 – 1986 döneminde yaklaşık olarak 7 puan artış gösterdikten sonra nerede ise sabit / sıkışmış bir düzeyde günümüze kadar gelmiştir. Günümüzde bu oran yüzde 26-27 bandında salınmaktadır.

- Bu sıkışmışlığı kırmak ve *iktisadi kalkınma* heyecanını yeniden toplumun bütün katmanlarına yayabilmek, toplumsal gündemin sanayileşme gibi derin, tarihsel kökenleri olan olgusunu, ülkenin bir amaç fonksiyonu haline getirmekle başlar.

- Hatırlanmalıdır ki, *emek örgütleri ve emekten yana siyasi partiler 1980 ve sonrasında uzun dönemli bir gerileme ve çözülme eğilimine girmişler; sanayileşme ve sanayide yapısal değişme hamlesi 'momentum'unu yitirmiş, 'bölüşüm adaleti'nin yerine 'sadaka ekonomisi'ni ikame edenler, çarpıcı seçim başarılarına mazhar olmuşlardır.*

Oktar Türel (2010): *Türkiye'de 1978 – 79 Bunalımı ve Merkezi İktisadi Planlama*. **Attila Sönmez'e Armağan: Türkiye'de Planlamanın Yükselişi ve Çöküşü (1960–1980)**. Editör. Ergun Türkcan. İstanbul Bilgi Ünivesitesi Yayınları. Mayıs. İstanbul. İçinde. s.411–441.

- Oysa, *Türkiye kendi ufkunu çizebilen, strateji oluşturabilen, Dünya Ekonomisinden ve dünyanın örgütlü baskısından neler gelebileceğini kestirmek, esnekliğe sahip olmak ve bir takım '**kırmızı çizgileri**'ni çizebilmek, toplumun üretici ve yaratıcı güçlerini harekete geçirmek için mutlaka tüm dogmalardan* (iktisadi dogmalar da dahil) *arınmalı ve aklın seferberliği üzerinden yeniden düşünmelidir.*

Bilsay Kuruç (2010): *Bir Planının Anatomi Politiği: Dördüncü Plan'ın Hazırlanışı ve Sonu*. **Attila Sönmez'e Armağan: Türkiye'de Planlamanın Yükselişi ve Çöküşü (1960–1980)**. Editör. Ergun Türkcan. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. Mayıs. İstanbul. İçinde. s.357–410.

Ve bu arada
Küçük bir hatırlatma

2011’den önce

2011

ayrıca
kendi sanayileşme tarihimizden
iki hatırlatma

İktisadî gelişme konusunda, en çok, **hızlı sanayileşme gereği** vurgulanmaktaydı. Türkiye'nin dünya piyasasında mamul mallar ithal ve tarım ve madencilik ürünleri ihraç eden bir ülke olarak sürdürdüğü rol Kemalist kadroyu rahatsız etmekteydi. **Ankara hükümetinin Maliye Bakanı Ferit Bey'in 1921 yılında,**

"Bize en lazım şey..fabrika, gine fabrika[dır]…Türkiye çalışıyor, üretiyor, fakat ürünlerinden başkaları yararlanıyor…alın teri dökerek elde ettiğimiz iptidaî maddeleri…yok pahasına harice satıyoruz sonra yabancılar bu maddelerin şeklini değiştirerek bize iade ediyorlar…Kırk kuruşa bir okka yün veriyoruz, aynı yünü bin ikiyüz kuruşa bir metre kumaş halinde yalvararak geri alıyoruz"

demesi bu rahatsızlığın tipik bir ifadesi idi.

22 -23 Nisan 1930 *tarihinde <<**Gayemiz: Türkiye Sanayi Türkiye Devleti gibi Yeni ve İleri Olmalıdır>>** şiarı ile Ankara'da toplanan **Sanayi Kongresi** , **<<Sanayimizin "milli" ve "çağdaş" gereklere uygun bir tarzda gelişmesini sağlayacak yolları aramak**>> meselesini temel görev olarak belirlemiştir.*

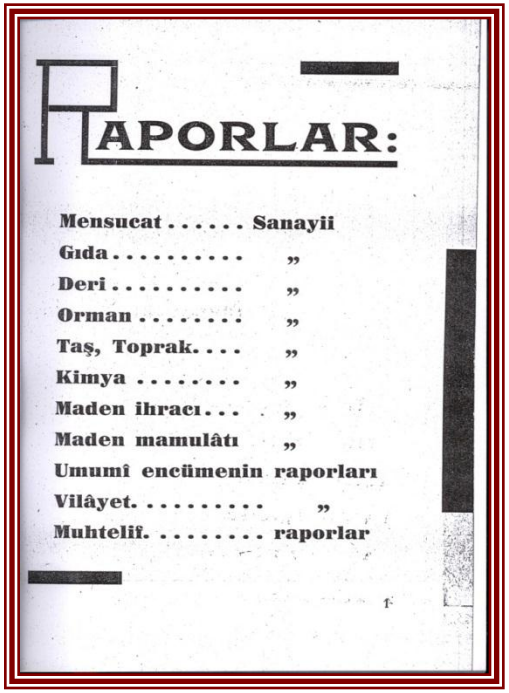

RAPORLAR:

Mensucat ..... Sanayii
Gıda ..... „
Deri ..... „
Orman ..... „
Taş, Toprak.... „
Kimya ..... „
Maden ihracı... „
Maden mamulâtı „
Umumî encümenin raporları
Vilâyet. ..... „
Muhtelif. ..... raporlar

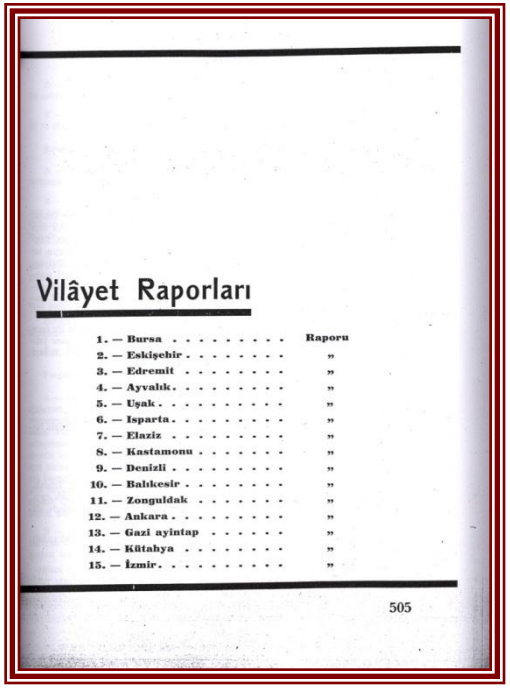

Vilâyet Raporları

1. — Bursa ..... Raporu
2. — Eskişehir ..... „
3. — Edremit ..... „
4. — Ayvalık ..... „
5. — Uşak ..... „
6. — Isparta ..... „
7. — Elaziz ..... „
8. — Kastamonu ..... „
9. — Denizli ..... „
10. — Balıkesir ..... „
11. — Zonguldak ..... „
12. — Ankara ..... „
13. — Gazi ayintap ..... „
14. — Kütahya ..... „
15. — İzmir ..... „

505

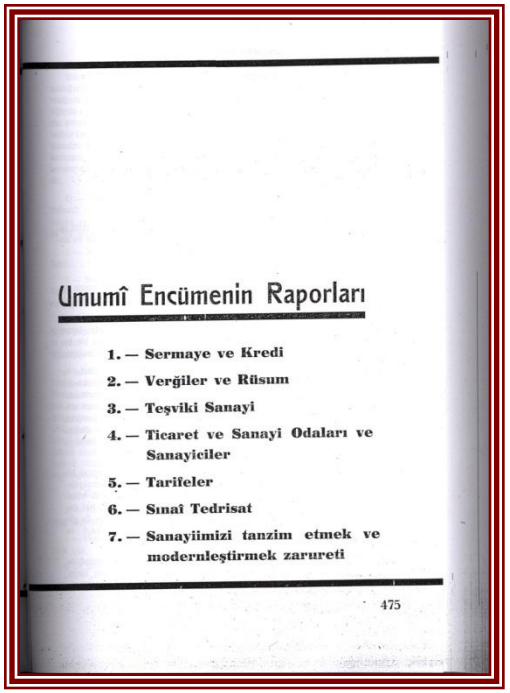

Umumî Encümenin Raporları

1. — Sermaye ve Kredi
2. — Verğiler ve Rüsum
3. — Teşviki Sanayi
4. — Ticaret ve Sanayi Odaları ve Sanayiciler
5. — Tarifeler
6. — Sınaî Tedrisat
7. — Sanayiimizi tanzim etmek ve modernleştirmek zarureti

475

Aralarında **Vedat Nedim ve Şevket Süreyya gibi Kadrocuların da bulunduğu 1930 Sanayi Kongresi heyeti**, “Ruzname” de vurgulanan;

“Sermaye ve Kredi”, “Vergiler ve Rüsum”, “Teşviki Sanayi”, “Ticaret ve Sanayi Odaları ve Sanayiciler”, “Tarifeler”, “Sınaî Tedrisat” ile *“Sanayimizi tanzim etmek ve modernleştirmek gereği”* alt başlıklarında değerlendirerek yaklaşık otuz sayfalık bir rapor tanzim etmişlerdir.

Komisyon:

“Sanayimizi tanzim etmek ve modernleştirmek zarureti” başlığı altında *bir temel tespitte* bulunmaktadır. O temel tespit de; ülkede *“**bir sermaye israfı hadisesi**”***nin varlığıdır ve bunun nedenleri de; ***kuruluş yerinin seçiminde yanlışlık; işletme sermayesinin yetersizliği; makine teçhizatın çağın teknolojisine uyumsuzluğu; kârlılık hesaplarının yanlışlığı; yönetim yetersizliği; teknik bilgi ve uzmanlığın yokluğu*** olarak değerlendirilmektedir.

Ve bu **altı nedenin bir bütün oluşturduğu** ve birisinin yokluğunun zaten zayıf olan sermaye birikimini iyice yavaşlattığı tespitinde bulunulmaktadır.

Kongre heyeti, bu güçlüğü gidermek için önerilerini ***iki başlık*** altında toparlamaktadır:

Birincisi, **Asgari On Senelik Bir Sanayi Programının Tespiti:**
En az on yıl sürdürülecek olan ***bir sanayi programı*** ile işe başlamanın doğru olduğunu kayıtlara geçirmektedir. Ve, ***"(…) elimizdeki mevcut vasıtalardan plânlı bir tarzda azamî istifadeyi temine çalışmak zarureti vardır".***
Böyle bir programın oluşabilmesi için ***(bence günümüzde geçerli)*** *üç tane temel sorunun* cevaplanmasının gerekliliği vurgulanmaktadır.

📢 ***Türkiye'de hangi sanayi şubeleri (sektörleri) en ziyade inkişafa (gelişmeye) müsaittir?***

📢 ***Hangi sanayi şubelerine en ziyade muhtaç bulunmaktayız?***

📢 ***Hangilerini evvelâ nerelerde ve ne mikyasta (ölçekte) tesise (kurmaya) başlamalıyız?***

İkincisi de, **Bir Sınaî Tesisatı Tetkik ve Murakabe Merkezi Teşkili:**

Kongre heyeti gerçekten bu bağlamda ısrarlı ve kararlıdır.

Geliştirdikleri öneri, ***"sanayi, sektöründe fabrika kurmak isteyen her şahıs veya grup ve belediyeler öncelikle bu merkeze başvurarak fabrikanın sektörü, ürün konusu, üretim kapasitesi, plânı, makine ve teçhizatı ile üretim akış şemaları, kuruluş yeri özellikleri, sermaye yapısı, kârlılık hesapları, hakkında bütün bilgileri vermeğe mecbur tutulmalıdır. Bu merkezin onayı sonrasında fabrikanın temeli atılmalıdır. Bu merkezin onaylamadığı hiçbir girişime izin verilmemelidir"*** şeklinde özetlenebilir.

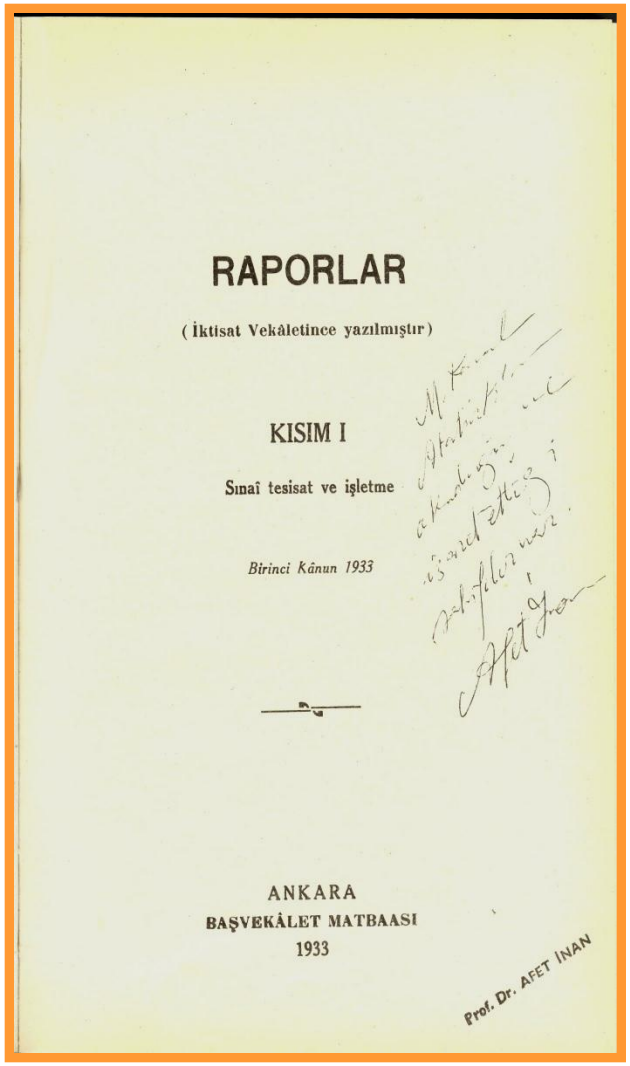

RAPORLAR

(İktisat Vekâletince yazılmıştır)

KISIM I

Sınaî tesisat ve işletme

Birinci Kânun 1933

ANKARA
BAŞVEKÂLET MATBAASI
1933

Prof. Dr. AFET İNAN

İstenildiğinde nelerin hangi güç koşullarda yapılabildiğine ilişin olarak iktisadi tarihimizden **1933 Yılı Birinci Sanayi Planından (Programı) Giriş Bölümünden Üç Vurgu** ile değerlendirmemizi noktalayalım:

Serdar Şahinkaya(2009): **Gazi Mustafa Kemal ve Cumhuriyet Ekonomisinin İnşası**. ODTÜ Yayıncılık. Mayıs. Ankara

Türkiye Cumhuriyeti'nin Birinci Sanayi Planı, 1933, Cumhuriyet Türkiye'sinin sanayileşme politikasında 1930'lu yıllarda yaptığı önemli bir değişikliğin simgesidir. Aydınlanmamız ve dönemin iktisat anlayışındaki temel dönüm noktalarını kavramamız için dünyadaki iktisadi işbölümünün ciddi bir tahlilinin yer aldığı *Türkiye Cumhuriyeti'nin Birinci Sanayi Planı*'nın 'Giriş' bölümünde yer alan üç noktaya göz atmak gerekmektedir.

Birincisi ile başlayalım:

"Batı, kültürü, tekniği ve sanayii ile Doğu sahillerini kucaklıyordu. Sanayileşmemiş uluslara işlenmiş ürünler gönderiyor, bunların tufanı altında kalan dünya pazarlarında üretim araçları çöküntüye uğruyor ve daha dün bağımsız birimler halindeki topluluklar büyük sanayiin hegemonyası altına girerek, hukuken bağımsız; fakat iktisaden bağımlı birer varlık haline düşüyordu. Batının sanayici ülkeleriyle tarımcı ve hammaddeci ülkeler arasındaki bu bağımlılık, sanayici ülkeleri ihya edici, hammadde ülkelerini ise çökertici durumlar yarattı."

İktisat ve tarihle ilgili gençlerin algılaması gerekir. 1933'te yazılmış olan bu pasaj, 30-35 yıl sonra Batı sosyal bilimine **bağımlılık ekolü** olarak katkı yapan bir dizi sosyal bilimcinin katkılarının özünü içeriyor; yani uluslararası işbölümünün sömürge düzenleri son bulduktan sonra dahi, süregelen bağımlılık yaratıcı özelliklerini teşhir ediyor. Yani dünya kapitalist sistemi üzerinde yapılan bu teşhis, akademik sosyal bilimlerde Marksistler hariç tutulursa, ancak 30 yıl sonra yapılıyor.

İkinci vurgulama Türkiye'nin bu çerçeve içindeki konumu ile ilgili: “Türkiye'nin dış ticaretteki konumu, Batı sanayi ürünlerine bir pazar ve o sanayie hammadde yetiştiren bir tarım ülkesi olmasıdır.” Cümlesi ile Türkiye’nin de bu büyük kutuplaşmadaki yeri, hiçbir yanılsama olmadan teşhis ediliyor.

Üçüncü vurgulama izlenmesi gereken strateji ile ilgili: “Büyük sanayici ülkeler aralarındaki bütün siyasi ve iktisadi anlaşmazlıklara rağmen, tarımcı ülkeleri her zaman için hammadde üreticisi konumunda bırakmak ve piyasalarına egemen olmak davasında birleşmiş durumdadırlar. Bu itibarla tarımcı ülkelerin bu silkinme hareketlerine er geç set çekmek hususunda siyasi nüfuzlarını kullanmakta birleşeceklerdir. Özellikle bu gerçek, muhtaç olduğumuz sanayii zaman kaybetmeden kurmak için en önemli etkenimizdir.”

Stratejik tercih bir aciliyet gereksinimi üzerine kurulu, yani derhal yapılması gereken bir atılımın vurgulanmasına dayalı. Dış dünya üzerinde de çok doğru bir teşhis var: **Faşizmin ayak sesleri hissedilmektedir, Almanya'da ve Avrupa'da emperyalist ülkeler arasında çatışmalar vardır; bir hegemonya boşluğu vardır. Bu boşluk, Türkiye gibi ülkeler için geçici bir fırsat yaratmaktadır ve hızla kullanmadığımız takdirde bu fırsat kaybolabilecektir.**

İşte, Türkiye'yi 1930'lu yıllardan savaşa kadar getiren bu stratejik algılamadır ve Türkiye iktisat tarihinin parlak diyebileceğimiz saygın bir sanayileşme dönemine geçişini sağlamıştır.

Temel stratejik sentezin yapıldığı 1932 sonrasında, bu dönemin ortalama büyüme hızı yüzde 8'e yakındır ve sanayiin öncülüğündedir. O yüzdendir ki, İkinci Dünya Savaşının büyük tahribatına rağmen, savaş sonunda Türkiye ekonomisi, bu yılların kuvvetli yatırım temposu sayesinde 1945 sonrasında tekrar hızla canlanabilmiştir.

Aşağıdaki harita, Prof. Dr. AFETİNAN'ın 1972'de Türk Tarih Kurumu yayınları arasında yer alan "Devletçilik İlkesi ve Türkiye Cumhuriyetinin Birinci Sanayi Planı 1933" başlıklı eserinin 6 numaralı ekinde yer almaktadır.

Birinci ve ikinci beş yıllık sanayi programlarına göre kurulmuş, kurulmakta ve kurulacak sanayi yerlerinin haritası (TARİFELİ VAPUR SEFERLERİNE DİKKAT)

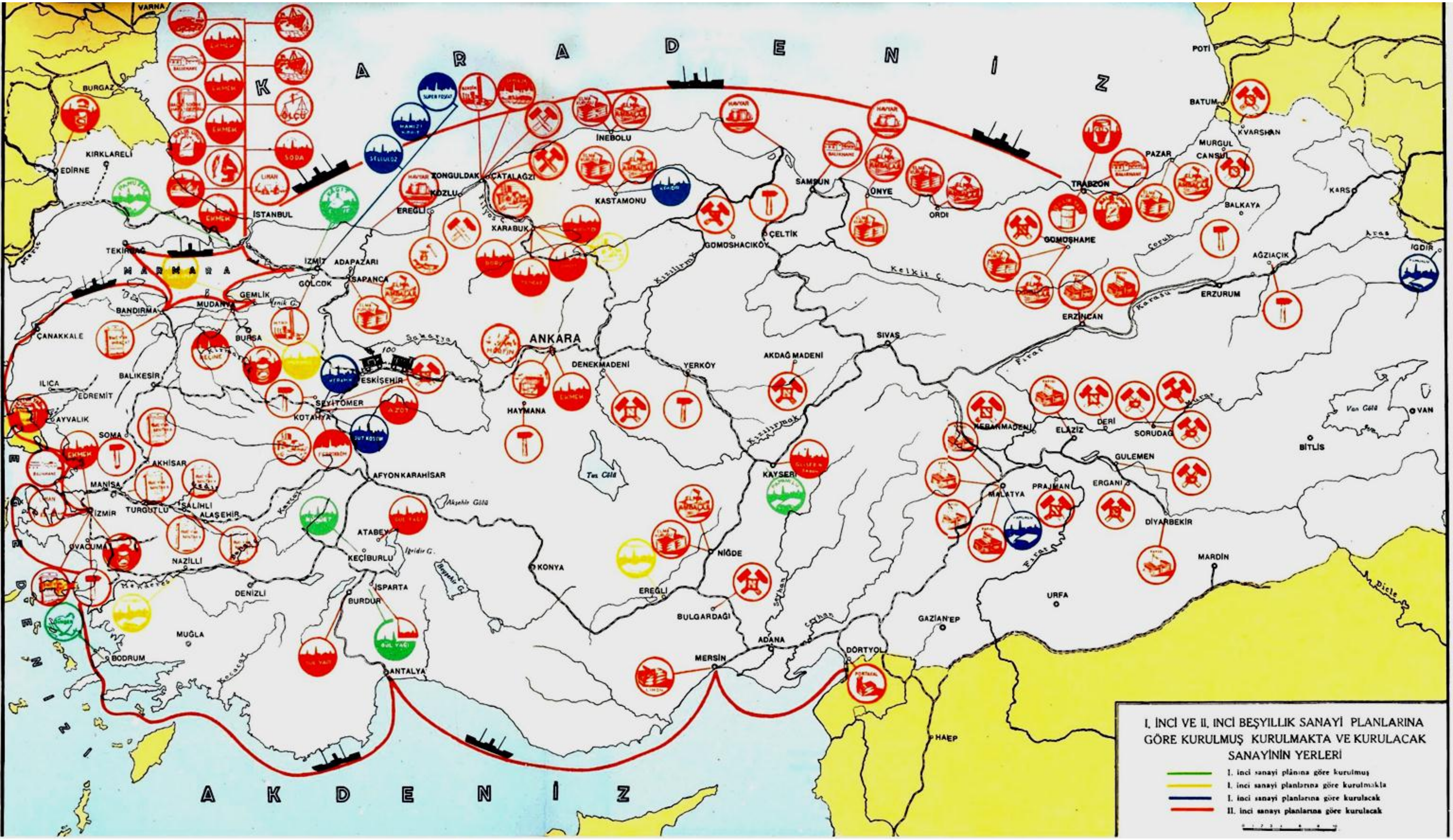

SON SÖZ

Prof. Dr. Bilsay Kuruç Hocamın Mümtaz Soysal'a Armağan'a yazdığı *"Kırk Yıl Öncesinden İzlenimler"* başlıklı yazısından bir epigrafi bu değerlendirmeyi tamamlayalım:

"Akan suda iki kere yıkanılmaz sözü eskidir. Eskiyi birebir yaşayabilmenin olanaksızlığını insan unutursa, bu sözü hatırlamalıdır. Ama, eskinin ciddi birikimi, onu silme çabalarıyla yüzleşip yeni birikimleri filizlendirir. İnsan bunu da unutmamalıdır".

Sabrınız için
teşekkürler...